

Dagens rovviltforvaltning = fellingsregime

Av Arnodd Håpnæs, Fagleder i Norges Naturvernforbund

De siste årene har det vært en dramatisk økning i antall fellingsstillatelser og fellinger, mens den vedtatte økningen av bjørn og ulv uteblir. Både ulve- og bjørnebestanden er langt under vedtatte bestandsmål. De siste åras omfattende nedskyting av jerv har ført til en betydelig bestandsreduksjon. Bare gaupa er per i dag innenfor vedtatte bestandsmål på tross av sterk avskyting de siste vintrene.

Rovdyra skytes men vi bommer på bestandsmålene

Ulv, jerv og brunbjørn er på Norsk Rødliste (2006) definert som truede arter, mens gaupa er sårbar. Derfor må bevaringsmålene bli synlig i forvaltningen, på bekostning av geværforvaltningen som beitenæringene får uforholdsmessig stort gjennomslag for. Naturvernforbundet mener det må utvikles fagbaserte forvaltningsplaner for hvordan rovdya skal bevares, inkludert tidsplaner for når bestandsmålene for bjørn og ulv skal være nådd og hvilke tiltak som skal settes inn for å realisere dette. I dag er det i stor grad geværpolitikken som rår. Sp-statsråd Brekk går mot egen Regjering og vil reaksjonært nok også skyte binner med unger!

Ulvebestanden i Norge har gått kraftig ned og er på et kritisk lavmål. Minst tre årlige ynglinger er målet, men i 2007 var det ingen yngling. I år har vi trolig en yngling og omkring 20 ulver. Tre dyr er drept hittil i år, mens et radiomerka par er forsvunnet. Ulven tar minst sau av de fire store rovdya, bare promiller av det antall sau som forsvinner på beite. En liten ulvebestand er sårbar og skyting av enkelt dyr er uforsvarlig sett fra et populasjonsbiologisk og genetisk synspunkt. Ekstraordinære beskyttelsestiltak og full stans i avskytingen er det mest forsvarlige. Bjørnebestanden er også langt under målet, der vi i fjor hadde én yngling, mens målet er 15.

Og det pøses på med fellingsstillatelser. På få år er antallet betingete skadefellingstillatelser firedoblet, fra 19 dyr i 2002 til 93 dyr i år. Kvoteene kan ikke forsvares ut fra bestandsutviklingen. For 2008 kunne det heller ikke forsvares ut fra tap av beitedyr, tapsnedgangen var betydelig. Hittil i sommer er tapene gledelig nok enda lavere enn i fjor på samme tid.

Fellingskvotene for bjørn, jerv og gaupe er historisk høye. Vinteren 2009 ble hele 109 gauper skutt, like mange ble drept i 2008. Rekordhøye 13 bjørner ble skutt i 2008 selv om vi er langt unna bestandsmålet. Hittil i sommer er sju bjørner skutt. Det benyttes helikopter og snøskuter for å skyte jerveunger og tisper i hiene, til og med inne i nasjonalparker. Hiuttaket har vært rekordhøyt de tre siste årene.

I tillegg kommer krypskyting. Forskning viser at annenhver ulv som dør i Sør-Skandinavia drepes ved ulovlig jakt. Det er også krypskyting av andre rovdya. Giftåter som dreper vilkårlig er funnet flere steder. Også fotsakser brukes. I praksis slipper krypskytterne unna. Hvis de tas blir de forsvart av sambygdingene og utgifter/bøter dekkes av beitenæringen. Direkte og indirekte støtte til miljøkriminalitet er etisk forkastelig. Ulovligheter forvansker forvaltninga og må bety at fellingsstillatelser må reduseres betydelig i tråd med den nye Naturmangfoldlovens føre-var-prinsipp.

Angstens økologi

Mange setter pris på en intakt og levende natur med levedyktige rovdyaer. Men rovdyaer har også en viktig økologisk rolle i naturen. Rovdyaer og byttedyr har gjennom evolusjonen gjensidig påvirket hverandre. Rovdyaer er en sentral miljøfaktor og en del av byttedyras økologi. Byttedyra må unngå å bli oppdaget av rovdyaer – og eventuelt løpe fra dem. De må være på vakt og oppholde seg kort tid på hvert sted. Angsten for rovdyaer styrer atferden til byttedyra. De som greier seg best får bringe genene sine videre. Raske og smarte byttedyr stiller strengere krav til rovdyaer. De dårligste jegerne sulter i hjel. Økologien til en art påvirker andre arter og selve dynamikken i et økosystem.

I Yellowstone nasjonalpark i USA ble den siste ulven skutt i 1926. Hjortedyra fikk gode tider, de kunne oppholde seg lenge på hvert sted og beitet hardt på vegetasjonen og de forandret økosystemet. Bestandene med osp ble sterkt redusert fordi skudd og ungtrær ble spist. Når ospa ble beita forsvant sopp, lav, insekter og fugler som hadde ospa som levested. Ulven ble

gjenintrodusert i 1995 og ospa kom tilbake. Hjortedyra er blitt færre, men fremdeles mange. Forskerne mener at det ikke er reduksjon i antall hjortedyr som forklarer responsen som skjedde med vegetasjonen. Byttedyra beiter mindre hvert sted, de må være på vakt for rovdyr. Dermed greier de ikke å overbeite vegetasjonen slik de gjorde før. Også andre treslag og busker har samme respons i økosystemet, og opprinnelig dynamikk mellom beitegrunnlag, byttedyr og rovdyr er gjenopprettet. Forskerne kaller dette angstens økologi.

Mange steder i Norge er osp, selje og rogn etter hvert blitt sjeldne på grunn av overbeiting fra kunstig høye hjorteviltbestander. Andre arter, særlig insekter og lav, har disse lauvtrærne som levested. Forsvinner lauvtrærne så forsvinner også andre arter. Elgen, og delvis hjorten, er stedvis en trussel mot biologisk mangfold. Økologisk sett vil gode rovdyrbestander være nødvendig i biologisk mangfoldsammenheng, slik det var i Yellowstone. Naturvernforbundet mener at rovdyras viktige økologiske funksjon, og deres bidrag til å opprettholde en naturlig dynamikk i økosystemene, må vektlegges sterkere. Og det må aksepteres at noen dyr eter andre dyr, slik trost spiser meitemark. Sånn er naturen.

Rovdyr er rammebetingelser

Beiteinteressene opererer på en arena der rovdyr er en rammebetingelse. En forvaltning som primært tar hensyn til næringsinteresser, og sekundært til rovdyra, vil aldri kunne være bærekraftig. For beiteinteressene er dette synd fordi økologisk bærekraftighet kunne vært en styrke for næringer som er hardt pressa fra andre hold. En mer økologisk forankra rovviltforvaltning vil bidra til å redusere tapet av biologisk mangfold. Det må være et mål for alle.